

Grönplan 2009

Omslagsbilder: Gullvivor vid Tyresö slott, foto: Lina Jobansson. Raststugan vid Alby friluftsgård. Foto: Göran Bardun. Damm, Fornuddsparken, foto: Johanna Östhem. Gång- och cykelbana med trafikfri grönyta, foto: Sara Berggren. Sidan 10 Fornudden, foto: Sara Berggren. Sidan 31 Utsiktstornet på Telegrafberget, foto: Göran Bardun. Omslagets baksidesbild, stor ek i bassellunden vid Fornudden, foto: Sara Berggren.

Förord

Tyresö kommuns tredje grönplan håller du i din hand. Planens syfte och målsättning är att främst tjäna som planeringsunderlag för åtgärdsdiskussioner vid det årliga budgetarbetet i kommunen. Det är bra att ha ett dokument som kan fungera som vägledning för vilka behov som är viktiga att åstadkomma under de närmaste fem åren. Vi vill betona att grönplanen ska ses som en katalog med åtgärder som är angelägna för de närmaste årens arbeten för att göra Tyresö ännu trivsammare och grönare!

Grönplanen har tagits fram av Göran Bardun som tillsammans med Thomas Lagerwall och Sandra Sasu (till och med mars 2008) har valt ut lämpliga förslag till åtgärder, alla verksamma vid tekniska kontoret. Planen har diskuterats med stadsbyggnadskontoret för att nå samsyn i arbetet kring de åtgärder som tas upp i texten. Synpunkter har givits av Sara Kopparberg, Sophia Norrman och Annika Almqvist vid stadsbyggnadskontoret. Områdeskartor till planen har Linda Eriksson vid stadsbyggnadskontoret bidragit med. Omslagets framsida har designats av informationsenheten.

Vår förhoppning är att vi med den nya grönplanen underlättar budgetprocessens arbete med att välja ut nya och angelägna åtgärder för våra parker och grönområden i kommunen.

Tyresö i april 2009

Peder Holmström
Ordförande,
kommunstyrelseutskottet

Åke Skoglund
Teknisk chef

Innehåll

Förord	3
Innehåll	5
Inledning	7
Syfte	7
Grönplanen i förhållande till övriga kommunala planer	7
Utförds åtgärder sedan 1997	8
Beskrivning av planens typer av grönområden	9
Bostadsnära park	9
Kommundelspark	9
Bostadsnära natur	9
Strövområden	9
Trafiknära grönytor	10
Naturmark i Tyresö	11
Stor försiktighet ska tas vid åtgärder i naturmark	11
Värdefulla strövområden	11
Planerade naturreservat	11
Kommunala naturreservat	12
Övrig skyddad natur i Tyresö	12
Tyresö skärgård	12
Friluftsområden utanför kommunen	12
Park- och närnaturområden med extra höga värden	13
Bostadsnära parker	13
Kommundelspark	13
Värdefulla närnaturområden	13
Översikt över kommunen	14
Stadsdelsvis redovisning av åtgärdsförslag	14
Åtgärdsprioritering	14
Västra och östra Trollbäcken	15
Västra Trollbäcken	17
Östra Trollbäcken	19
Lindalen	21
Bollmora	23
Fårdala – Krusboda	27
Öringe – Rotvik	29
Tyresö Strand	31
Östra Tyresö	35
Inre Brevik	35
Yttre Brevik	37
Raksta, Solberga och Bergholm	39
Referenser	41

Inledning

Tekniska kontoret har givits i uppdrag av kommunstyrelsen att utarbeta en ny grönplan för kommunen. Den förra planen antogs oktober 1997. I föreliggande grönplan har nya kommundelar lagts till: inre- och yttre Brevik, Solberga, Bergholm och Raksta. Uppdraget bestod av att ta fram en lista på förslag till åtgärder för kommunens grönområden och för att bibehålla och utveckla deras rekreations- och naturvärden. Grönplanen tar inte upp storskaliga strategier och riktlinjer för planeringen av samband mellan grönområden - grönstrukturen i kommunen.

Planens fokus är att redovisa förslag till åtgärder som rör park, gatunära grönytor och promenad- samt strövområden i naturmark. Grönplanen ska ses som ett planeringsunderlag, det finns inga garantier utsatta för hur många av förslagen som kan realiseras under planens levnad. De kommunala naturreservaten Alby och Sandholmarna omfattas i grönplanen i de delar som handlar om skogsskötsel och åtgärder som har informativ karaktär, exempelvis skyltning.

Grönplanen har diskuterats med stadsbyggnadskontoret för att få en samsyn runt förslagen. Planens förslag till åtgärder har redovisats för kommunstyrelseutskottet och kommunens handikappråd. Kultur- och fritidsnämnden har lämnat synpunkter på förslaget.

Några fackuttryck markeras i texten med en asterisk * och förklaras kort under referenser.

Syfte

En grönplan kan innefatta mycket – allt från en åtgärdslista till att även vara ett planeringsunderlag som även väger in grönstrukturens funktioner i olika delar av kommunen. Den här grönplanen är främst ett arbetsredskap för kommunens tjänstemän och förtroendevalda för kommande års budgetarbete. Planen beskriver översiktligt förslag till åtgärder som kan utföras i såväl park- som naturmark. Några värdefulla mindre naturmarksområden uppmärksammas också då de inte finns med i naturinventering eller någon annat planeringsunderlag.

Grönplanen bör förnyas vart femte år. I planen tas inte upp kostnader för olika åtgärder då kostnadsbilden förändras raskt. En värdering av planens olika åtgärdsförslag är utförd i en tregradig skala efter angelägenhetsgrad. Det bör betonas att grönplanen är en lista på angelägna åtgärder och att den ska ses som ett arbetsredskap för att göra prioriteringar i budgetarbetet för kommande års investeringar i park- och naturmark.

Grönplanen i förhållande till övriga kommunala planer

Grönplanen är framtagen i samverkan med stadsbyggnadskontoret med fokus på att planen ska vara synkroniserad med kommunens översiktsplan och naturinventering. Tekniska kontoret och stadsbyggnadskontoret samverkar för att park- och grönområdenas utveckling sker i samsyn. I grönplan tas inte upp värderingar på användning av olika sport- och fritidsytor. Grönplanen tar däremot upp förslag till åtgärder för till exempel mindre bollplaner som annars riskerar att glömmas bort eller att de påverkar park- och friluftsmark i övrigt.

Utförda åtgärder sedan 1997

Följande åtgärder som fanns med i Tyresö grönplan 1997 har helt eller delvis utförts:

Iordningställande av lekplatsen vid Åkervägen-Klintvägen är utfört (*Trollbäcken*).

Fornuddsparken, före detta Centralparken i Trollbäcken, har rustats upp med ny parkdel och med dagvattendammar i parkmiljön.

Kumla allés lindar har setts över och kompletterats (*Trollbäcken*).

Gångförbindelse söder om Barnsjön har anordnats (*Bollmora*).

Gångstigen mellan Täppvägen och Gammelströmmen har förbättrats genom grusning (*Trollbäcken*).

Massdeponin i Hanviken är färdigställd och ”åsen” är planterad med bland annat tall (*Hanviken*).

Bollmoravägens oxelallé har kompletterats västerut på norra sidan av vägen (*Bollmora*).

Upprustning av betongmur längs med Bollmoravägen vid Tyresö centrum och växtarrangemang i mittrefug är anlagt (*Bollmora*).

Gångförbindelse mellan bostadsområde och busshållplats har byggts vid Njupkärrsvägen (*Bollmora*).

Refug vid bussterminalen i Tyresö centrum är kompletterad med en plantering (*Bollmora*).

Alléträd har anlagts längs med Tyresövägen i höjd med Petterboda (*Öringe*).

Lekpark anlagd vid Målarprinsens väg (*Tyresö Strand*)

Gång- och cykelväg har byggts på del av sträckan Strandallén via Strandbadet till kommungränsen vid Erstavik (*Tyresö Strand*).

Gång- och cykelbana har anordnats längs med Prästgårdsvägen (*Tyresö Strand*).

Kulturlandskapet hävdas delvis med hjälp av jordbruk, slåtter och bete. (*Alby naturreservat, Dyvikes lövängar*).

Alléerna längs med Tyresövägen och Kyrkvägen har kompletterats med träd (*Tyresö Strand*).

Beskrivning av planens typer av grönområden

Bostadsnära park

Områden som ligger i nära anslutning till bostaden. I denna typ av park ska finnas utrymme för social samvaro, spel och lek. Parkens rumslighet skapas av buskar och träd, både planterad som befintlig växtlighet hemmahörande i vår region. Variationen i vegetationen ger möjlighet för besökaren att följa årstidernas växlingar. Parken kan innehålla isbana, bollplan, lekpark, gångstråk och en mindre plats för kulturella aktiviteter. Parkområdet vid Vårlöksvägen-Kärrvägen är ett exempel.

Kommundelspark

I kommunen finns några mötesplatser som fungerar eller kan fungera som kommundelspark. Det gäller Tyresö slottspark, Fornuddsparken i Trollbäcken och Bollmoraparken. I det växande Tyresö finns behov och förutsättningar till två nya parker: Strandängarna vid Tyresö Strand och Petterbodaängar. Vad kännetecknar en kommundelspark i Tyresö? Parken ska ha en tillräckligt stor yta för att kunna inrymma ett antal funktioner, till exempel: en mindre del som är en klassisk stadspark med rabatter, buskar och gärna kontakt med vatten i form av en damm, vattendrag, sjö- eller havsstrand. Sittplatser både i skugga och i soliga lägen behövs, en lekplats med ett antal olika funktioner. Gärna öppna gräsytor för lek och bollspel och hela parken behöver också anlagda, naturligt utlagda gångstråk som binder samman parkens olika delar.

Bostadsnära natur

En allt mer krympande del av kommunens areal är den bostadsnära naturmarken då dessa ofta ”naggas i kanten” vid nya bostadsetableringar etc. Här i Tyresö karaktäriseras dessa, ofta mindre omfångsrika områden av att de har för Tyresö typiska drag som bergknallar med mager hållmarkstallskog, öppna, före detta åker- eller ängsområden, ibland med mindre kärrmarker. En tredje typ är naturmark med välvuxna ekar som samsas med mer trivial skogsmark med björk, tall och gran. I den bostadsnära naturen passar det ofta bra för barn att här kunna bygga kojor och gå på mindre upptäcksturer samt för de vuxna att sitta och sola sig i den första vårsolen eller gå ut med hunden. Naturområdena vid Hästhagsbadet respektive Kyrkvägstriangeln är två exempel på bostadsnära naturområden.

Strövområden

Denna typ av grönområde som karaktäriseras av sin relativt orörda natur kan uppdelas i två delar med avseende på användningen för friluftslivet, promenadområden respektive strövområden. Promenadområden karaktäriseras av att de är belägna på sådant avstånd till omgivande bostäder att de ofta nyttjas till att promenera, rasta hunden eller att ta sig en kortare cykeltur i. Strövområdena ger ofta utrymme till längre och med fler upplevelsevärden för besökaren än promenadområdena. I strövområdena i Tyresö bedrivs badliv, segling, vandringar, skridskoåkning och fiske för att ta några exempel på aktiviteter.

Tyresös strövområden är dels Tyresta-Åvaområdet söder om tätorten som genom sina mycket höga natur- och friluftsvärden ger stora möjligheter att uppleva en rik och mycket varierad naturupplevelse såväl för den mer kräsne naturflanören till den mer för friluftslivet ovane nyttjaren. Området är i dag skyddad natur i form av nationalpark respektive naturreservat och delar av de skyddade områdena sträcker sig in i Haninge kommun. Alby naturreservat kan här ses som en port in till storskogen Tyresta.

Det andra större och sammanhållna strövområdet är Erstaviksområdet i Nacka kommun. Marken ägs av Erstaviks gods och är till stora delar tillgänglig utifrån allemansrättsliga principer, tomtmarker inom området undantagna. Erstavik används av många Tyresöbor, speciellt de som bor i de närbelägna kommundelarna, för promenader, cykling, jogging och skidåkning. En önskan från kommunens sida är att med markägaren komma överens via ett avtal för reglering av ökad tillgänglighet i de områden som ligger närmast Tyresö.

I Alby naturreservat som gränsar till tätorten finns möjligheter till badliv, besöka ett jordbruk, se och vistas i välhävda ängsmarker, nyttja motionsspår, åka skidor, vandra i naturen, plocka bär och svamp samt rasta vid något av de två caféer som finns i området.

Trafiknära grönytor

Ytor som ligger närmast de större vägarna och hör till vägområdet. De är oftast små ytor till sin storlek, men används ofta att bära alléträd, bullerplank, vallar, rondeller, gång- och cykelvägar samt busshållplatser. Trafikfriytorna inramar kommunens vägentréer och är viktiga för att ge ett välkomnande intryck. De trafiknära grönytorerna ska bidra till att ge en lugn trafikmiljö och nog så viktigt, att även förbättra luftkvaliteten lokalt genom upptag av sotpartiklar, kväveoxider och koldioxid via växtligheten. De trafiknära ytorna har även ofta en viktig funktion att ta hand om en del dagvatten från vägarna som annars belastar avrinningsområdet* och dess sjöar.

Fornudden. Hassel- och eklunden vid Fornuddens gravfält.

Naturmark i Tyresö

Stor försiktighet ska tas vid åtgärder i naturmark

Den starkt kuperade naturen i Tyresö är karaktäristisk även för hela Södertörn. Flacka höjdplatåer bevuxna med hållmarkstallskog blandas med korsande sprickdalar med leravlagringar och frodigare vegetation. Naturmarkerna är en av förutsättningarna för att våra ekosystem ska leva vidare och producera ekosystemtjänster* som till exempel att producera syre och ta hand om en del av all den koldioxid som produceras. Samt ge genetisk variation i naturen. För oss människor kan naturen även erbjuda plats för kunskap om naturen och ge en avstressande miljö för den urbana tyresöbon.

I kommunens naturinventering och i översiktsplanen redovisas särskilt skyddsvärda områden. Förutom i dessa, redovisade områden finns det ett antal typer av områden där det ofta finns extra stora värden, så kallade skyddsvärda biotoper*, ofta till ytan mindre områden.

Exempel på skyddsvärda biotoper är:

- ädellövskog, skog med alm, ask, lönn, lind och ek
- grupper av ek och hassel i skogsmark
- berg- och rasbranter samt bäckraviner
- alkärr och annan sumpskog
- åkerholmar
- strandskog vid sjöar, vattendrag och våtmarker
- skogsbyn
- ängs- och hagmarker.

Andra exempel på marker som innehåller värdefull flora och fauna är vit- och blåsippebackar, marker med ljung, blommande buskar och träd samt träd som är döda eller döende. Buskar med ätliga bär är viktiga för många fågelarter. Geologiska lämningar som visar på inlandsisarna som till exempel rundhällar med isräfflor och jättegrytor kan skyltas med förklarande text. I de angivna miljöerna krävs att extra hänsyn tas vid eventuella åtgärder

Värdefulla strövområden

Tyresö har del i det stora naturområdet Tyresta-Åva samt anslutande område norr om Tyresån, Barnsjön-Prästängensområdet som har funktionen av grönmarkskil ut från Tyresta-Åvas kärnområde. Andra värdefulla strövområden är Telegrafberget-Ällmora träsk, Alby naturreservat samt Sandholmarna-Dyviks lövängar.

Planerade naturreservat

I kommunens översiktsplan anges två tillkommande naturreservat som även finns med i den nationella planen för skyddsvärda områden i storstadslänen. Planerade reservat är Dyviks lövängar, ett område omfattande 20 hektar ängs- och hagmarker tillsammans med omgivande naturmarker med dramatiska bergformationer. Det andra området är Klövberget, en förkastningsbrant vid Kalvfjärdens östra sida. Området hyser länets finaste grottor och en rik lövskogflora. Båda områdena är klassade som regionalt värdefulla på grund av sina naturvärden.

Kommunala naturreservat

Efter Tyresös stora utbyggnadsfas på 1960- och början av 1970-talet tillkom kommunens första naturreservat, Alby naturreservat 1975. Under 2003 utvidgades reservatet öster och söderut. Ute på Brevikshalvön finns kommunens andra, befintliga naturreservat Sandholmarna. Reservatet tillkom 1995. Båda reservaten är av lokalt naturvärde och har tillkommit främst för att tillgodose friluftslivets och naturvårdens behov av naturmark. Områdena betydelse för försörjningen av natur- och friluftstjänster till kommuninvånare och övriga besökare kommer att öka.

Övrig skyddad natur i Tyresö

Tyresö delar Tyresta nationalpark med Haninge kommun och tillsammans med omgivande Tyresta naturreservat utgör de verksamhetsområdet för stiftelsen Tyrestaskogen som är huvudman för verksamheten. Marken ägs av staten, Stockholms stad och i mindre omfattning av Haninge och Tyresö kommuner.

Till området räknas även det privata naturreservatet Hammarberget. Stora delar av dessa områden är riksintressen för naturvården och kommunen har en representant med i stiftelsen, men det dagliga arbetet i området sköts av stiftelsen Tyrestaskogens personal.

Ytterligare ett naturreservat finns i Tyresö som inte har kommunen som huvudman och markägare, det är Dyviks naturreservat, ett reservat som ligger långt ut på Brevikshalvön. Området ägs av en stiftelse, men är till stora delar tillgängligt för allmänheten med utgångspunkt från reservatets föreskrifter.

Tyresö skärgård

En stor del av skärgården i Tyresö är bebyggd, det vill säga områdena ute på Brevikshalvön, Solberga, Bergholm samt Raksta. Arkipelagen öster om Brevikshalvön, med en mängd mindre öar och de större öarna Ägnö och Hårsö, ägs av Erstaviksgodset men är till stor del tillgängliga för båtturen allmänhet.

Friluftsområden utanför kommunen

Tyresö gränsar i norr till Erstaviks fideikommiss och marken bildar en enhet tillsammans med Stockholms stads friluftsområde runt Hellasgården. Marken är tillgänglig utifrån allemansrättsliga regler.

Park- och närnaturområden med extra höga värden

Vid en översyn av kommunen kan konstateras att Tyresö har små ytor av parkmark i flera kommundelar. Nedan listas de viktigaste park- och naturområdena i kommunen med extra höga värden eller de som har hög potential för utveckling. Kommunen har sedan expansionen på 1960- och 1970-talen ett allt större behov av välplanerade parker. Det finns många exempel från kommuner där även små ytor kan ge betydande parkkänsla och upplevelsen av trädgårdsrum mitt i samhället. Många av nedanstående exempel på parkmark har i dag få av de kvalitéer som hör till en traditionell park, men kan på sikt utvecklas mot detta.

Bostadsnära parker

Park vid Åkervägen
Gudö å, promenadväg vid utloppet
Södergårdsparken
Park vid Värloksvägen
Amaryllisparken
Parkliknande område vid Vitlöksgränd
Nyfors
Öringeparken
Tyresö Strandparken vid De la Gardies väg.

Kommundelspark

Fornuddsparken
Bollmoraparken
Petterboda ängar
Område vid Strandängarna
Tyresö slottspark

Värdefulla närnaturområden

Trångsundshöjden
Hästhagsområdet
Måndalsberget
Skogsområde med våtmarksområde mellan Hanvikens skola och Farmarstugan
Området mellan Barnsjön och Prästängen
Wättingestråket
Markerna längs med Sörmlandsleden vid Öringesjön
Karptjärnsområdet
Kyrkvägstriangeln
Kulturlandskapet mellan Strandskolan och Tyresö skola

Översikt över kommunen

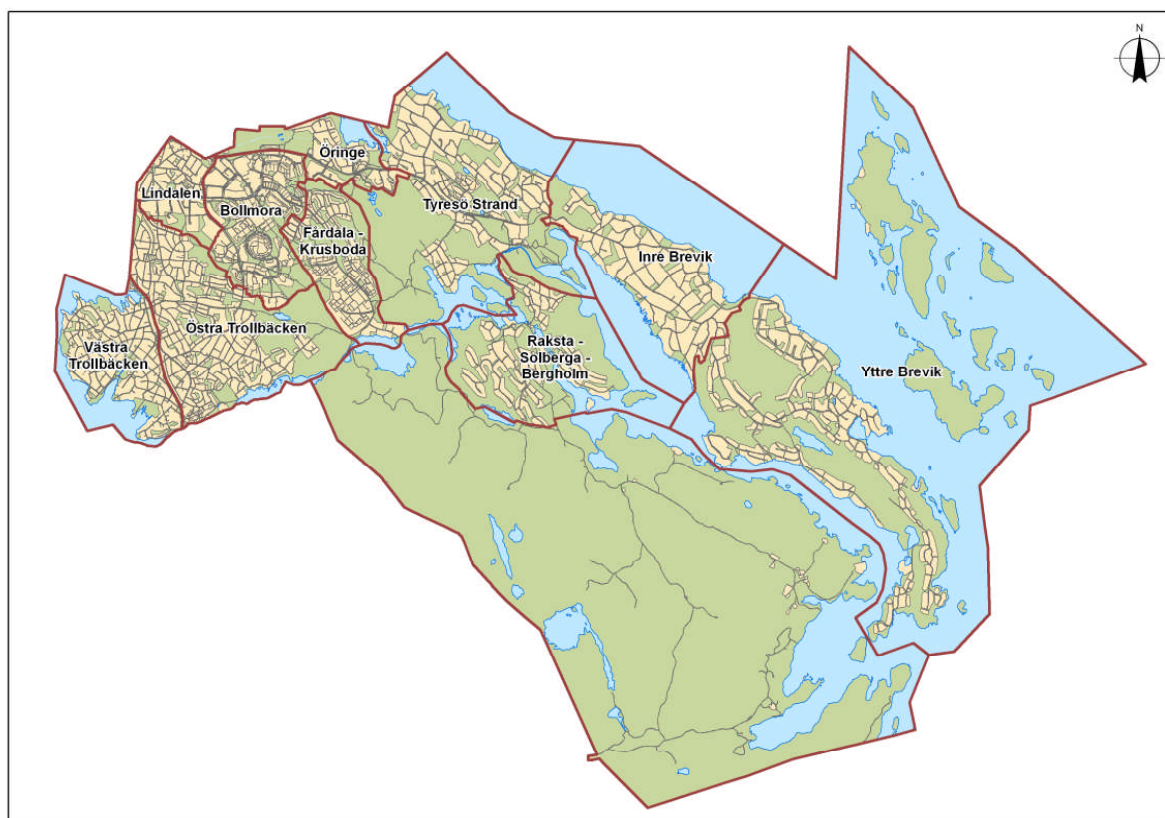
Stadsdelsvis redovisning av åtgärdsförslag

Åtgärdsförslagen för park- och strövområdena i kommunen redovisas stadsdelsvis på följande sidor. Kommunens tätort har delats in i 10 delområden. Varje delområde beskrivs kort. Förslagen till åtgärder redovisas dels på karta dels beskrivs de i en lista på motstående sida. Åtgärderna är allt från små till stora och de är prioriterade i en skala från tre till ett, där ett anger högsta angelägenhetsgrad. Förslagen är inte kostnadsberäknade.

Åtgärdsprioritering

- 1** - Störst behov
- 2** - Mycket stort behov
- 3** - Stort behov

Efter varje åtgärdsförslag anges prioritering med en siffra, 1-3.

Översiktsskarta med områdesindelning.

Västra och östra Trollbäcken

Trollbäcken byggdes ut under 1950- och 1960-talen. En mängd tomter har under åren styckats. Ett centrum växte fram vid Alléplan-Vendelsövägen. Karaktären hos området i dag är ett villasamhälle med slingrande vägar och en geografi med stora kontraster mellan dalsänkor och skarpa höjder, den typiska Södertörnsnaturen.

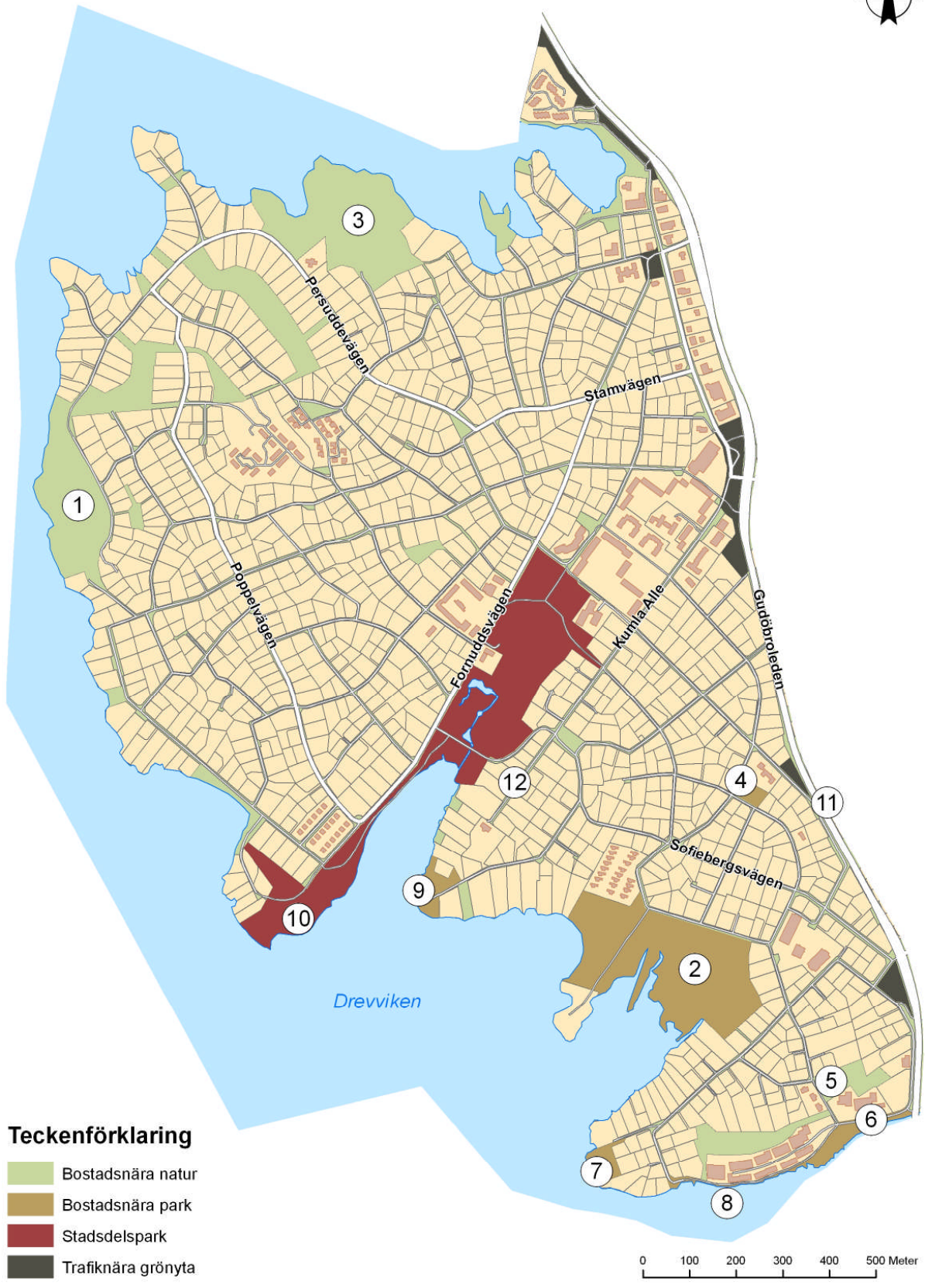
Mycket lite av den ursprungliga naturen lämnades kvar orörd, de ytor som lämnades var oftast bergryggar och våtmarker. Områdets planläggning visar på brister i dåtidens hantering av gröna samband eller gröna stråk* mellan olika naturområden, satsningar på parker och mer naturnära parkområden.

Under de senaste 10 åren har en stadsdelspark utvecklats, Fornuddsparken (före detta Centralparken). Parken har inslag av dagvattendammar, lek- och sportytor och vilsamma stråk för rekreation. Här finns möjligheter att låta denna park få växa ihop med Fornuddsområdet som har stora kulturhistoriska och höga naturvärden som ytterligare kan förädlas. Den otillåtna cykel- och mopedåkningen i det senare området måste dock minimeras genom olika åtgärder.

Öster om Trollbäcken tar ett större naturmarksområde vid och som ansluter till Tyresta via Gammelströmmen. Här finns rika möjligheter till bad i Barnsjön, kortare promenader i områdena runt Prästängen och längs med Gammelströmmen. Även den gamla tippen vid Krusboda är i dag mer av naturmarkskaraktär. Sjöarna vid Trollbäcken, Drevviken och Långsjön ger möjligheter till utsikter, bad, fiske, segling, skridskoåkning med mera.

I delområdet finns många små naturmarksytor som oftast ligger utspridda och är svårtillgängliga i terrängen. Sjöstränderna kan endast nås via några få för allmänheten öppna ytor, vid Drevviken främst vid de kommunala badplatserna. Större naturområden är området söder om Kaninholmen, branten ned mot Trångsundet och området vid Hästhagsbadet. Vid det sistnämnda området har kommunen en skogsskadeyta* som ingår i ett länstäckande nät av ytor i kommunerna sedan 1980-talet.

Västra Trollbäcken

© Stadsbyggnadskontoret, Tyresö kommun 2007

Västra Trollbäcken

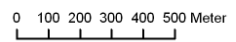
1. En trappa byggs mellan Enstigen och Oxelvägen. Stigar i naturmarken ses över och förses med trappsteg av exempelvis stockar i branta lägen och grusas vid behov. På enstaka ställen kan träd och buskar röjas för bättre vattenkontakt. **2**
2. Naturmarken vid Kaninholmen – Trädgårdsvägen rustas upp till en strandnära och halvöppen park. Stigar grusas. Ett önskemål är plats för odlingslotter. Spänger anläggs ut mot vattnet på en central plats samt att en brygga ställs i ordning för bättre kontakt med vattnet och för naturstudier för skolorna. **2**
3. Hästhagsbadet. Möjligheterna för solbadande förbättras genom viss utglesning av träd. Parkeringen görs i ordning med skylt för parkeringsoptimering. Diskussion med Storstockholms lokaltrafik AB (SL) om att anordna en busshållplats vid badet. **1**
4. Parken vid Åkervägen-Klintvägen. Gräsytan klipps. Buskar planteras för att skapa rumslighet och att minimera transformatorstationens dominerande intryck. **1**
5. Enstaka buskage planteras mot gång- och cykelvägen i natur vid Kullvägen-Klintvägen. **1**
6. Grusad gångväg anläggs längs Gudö å ned till strandpromenaden och gör ån mer tillgänglig. **2**
7. Näsby udde görs tillgänglig för allmänheten. En gångväg in i området, avgränsande åtgärder till grannar, sittplatser och en mer öppen strand är åtgärder som ingår i projektet. **1**
8. Gudövikens. Årlig klippning av vattenväxter och rensning av kanotleden i Gudövikens om behov finns. **1**
9. Vid Kumlaviken ordnas en utgångspunkt för skridskoåkning och promenader på isen. Utgångspunkten består av anslagstavla för isinformation och ett par rejäla bänkar vid stranden för ombyte. **2**
10. Fornudden förses med gärdesgård mellan gångväg och hasselbestånd för att leda besökare till stigar och minska markslitage. Åtgärder vidtas för att minska den otillåtna cykel- och mopedåkningen i området. Befintlig bänk tas bort och placeras närmare Drevviken. För att tillmötesgå kulturminneskraven så återställs de mest skadade partierna av gravfältet genom att lämplig sandhaltig jord läggs på och anpassad gräsfröblandning sås in. En del av vassbestånden längs med viken tas bort årligen för ökad utsikt för besökare. **1**
11. Gudöbroleden. Vägbredden minskas och ger utrymme för gång- och cykelstråk samt att utrymme ges för framtida trafiklösningar. En stor del av åtgärderna bekostas av Vägverket som är väghållare. Rondell vid alléplan planeras. **1**
12. Kumla allés lindar ses över och behövlig föryngring av nya träd genomförs. Genomgående används trädslaget lind. Kvarvarande björkar tas bort. **2**

Östra Trollbäcken

Teckenförklaring

- Bostadsnära natur
- Bostadsnära park
- Strövmråde
- Trafiknära grönyta

© Stadsbyggnadskontoret, Tyresö kommun 2007

Östra Trollbäcken

1. Södergårdsparken norr om Måndalsvägen. Befintliga stigar grusas. Blommande träd och buskar planteras och sittplatser iordningställs. Fotbollsmål och gungor rustas upp. **1**
2. Häckar planteras mot odlingslotterna vid Måndalsstigen/Önskegången. **3**
3. Parken vid VårLöksvägen-Kärrvägen. Stigar grusas och breddas. Viss gallring av träd för ökat ljusinsläpp till lekparken. Blommande buskar planteras för ökad rumslighet och för att skymma befintlig transformatorstation. Gräsytan för bollspel jämnas av och görs svagt skålad. Gångförbindelse anläggs mellan Häxvägen och Axvägen samt gångstigar ses över inom friytan och åtgärdas. **1**
4. Dagvattendamm vid Prästängen. Syftet med åtgärden är att kunna behandla dagvatten från Krusboda och kommunens före detta deponi, före utlopp i Tyresö-Flaten. **1**
5. Stigsystemet norr om Prästängen och stigar mot Barnsjön ses över – grusning där det behövs, skyltning. Slyrensning, speciellt vid stigar och inne bland ädellövträd. Eventuellt anläggande av motionsspår på delvis befintliga stigar. **1**
6. Barnsjön. Delar av trädäcket vid badplatsen byts ut/kompletteras. **1**
7. Gång- och cykelbro över Gudö å. Samarbetsprojekt med Haninge kommun. Förbättringar av gångstråk söder om Gammelströmmen behövs för att ge ökad tillgänglighet för promenader runt Långsjön. **2**

Lindalen

Teckenförklaring

- Bostadsnära natur
- Bostadsnära park
- Trafiknära grönyta

0 100 200 300 400 500 Meter

© Stadsbyggnadskontoret, Tyresö kommun 2007

Lindalen

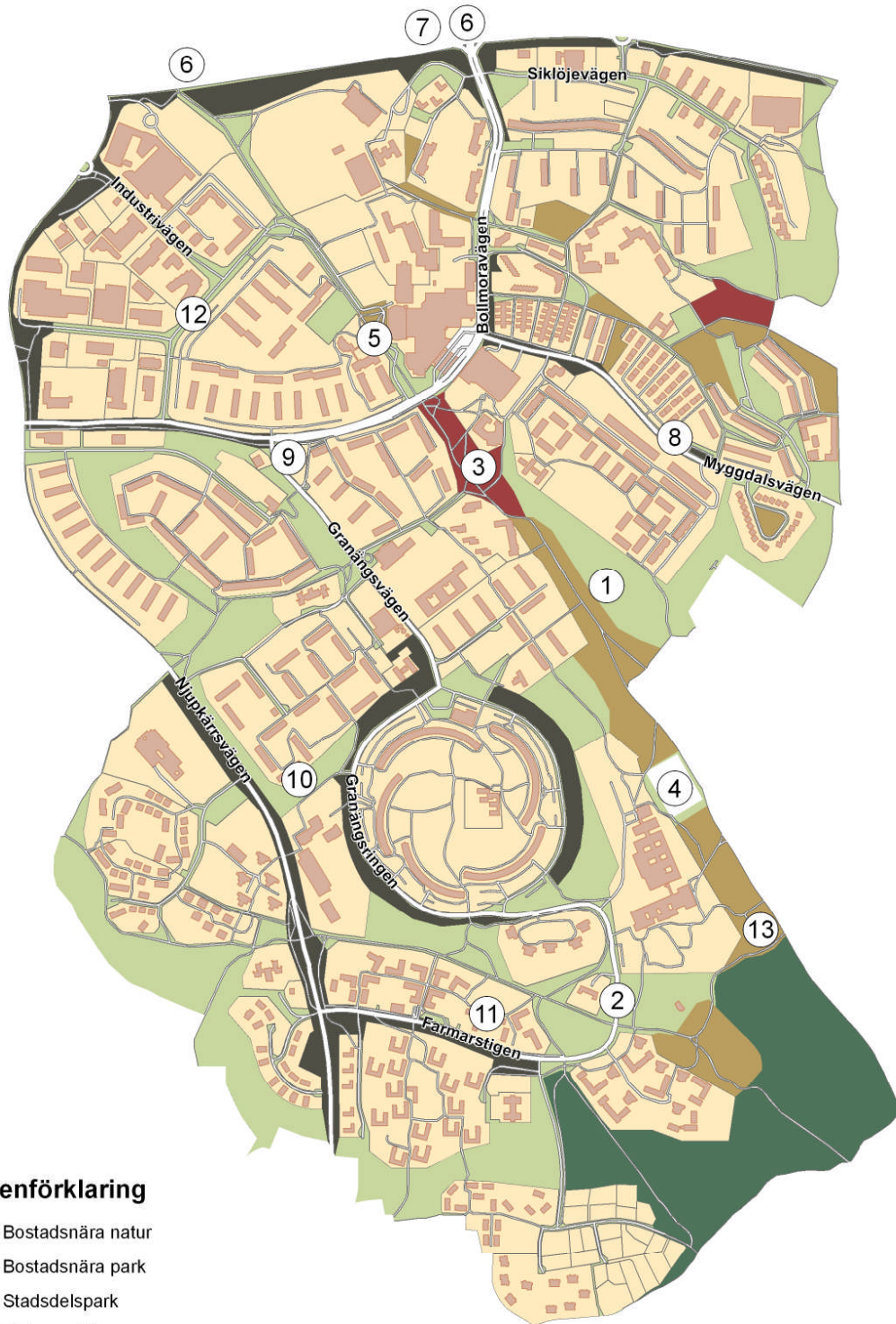
En av de äldsta delarna av den mer moderna bebyggelsen i kommunen finner vi i Lindalen. Markförhållandena är isälvssand och gav enkla förutsättningar för att etablera nya bostäder i området. I stadsdelen finns få om än något riktigt grönområde med värde och karaktär. Det enda område som räknas är Amaryllisparken som ligger nära Bollmoravägen och är kraftigt bullerstört.

Området består i nordväst av egnahem, i öster av en bostadsrättsförening med tvåvåningslängor vinkelrätt ställda mot Bollmoravägen. Söder om Bollmoravägen ligger Lindalens industriområde.

I norra Lindalens villaområde är grönstrukturen relativt stora tomter med mycket träd och annan större växtlighet på tomterna. I området saknas någon egentlig stadsdelspark. Amaryllisparken kan utvecklas till en sådan. Annars är befolkningen hänvisad till trottoarpromenader eller att bege sig till Erstaviksområdet via tunneln under motorvägen norr om Bollmora kyrkogård. Alléerna längs med Bollmoravägen och Njupkärrsvägen ger ett lugnare intryck av trafikmiljön.

1. Amaryllisparken är kommundelens enda antydning till bostadsnära park. Området är trafikstört från Bollmoravägen. Det finns en grusplan. Här anläggs en skyddad sittplats och stigarna i området grusas av. Vid behov kan nya lekredskap sättas upp. **1**
2. Lindallén vid Njupkärrsvägen förlängs fram till Bollmoravägen samt även norr därom på bägge sidor. Vid korsningen tas förslag fram med en trädplantering för att göra stadsbilden vackrare. **2**
3. Komplettering av gång- och cykelstråk Lyrvägen – Linblomsvägen – Bollmoravägen. **3**

Bollmora

0 100 200 300 400 500 Meter

© Stadsbyggnadskontoret, Tyresö kommun 2007

Bollmora

Centralorten i Tyresö är stadsdelen Bollmora. Stadsdelen är tättbebyggd och det mesta av den bostadsnära parkmarken är tomtmark. I Bollmora finns det viktiga promenad- och strövstråket Wättinge gårdsväg som är en sammanbindande länk mellan Tyrestaområdet i söder, Barnsjön och Prästängsområdet och genom centrala delarna av Bollmora till kommungränsen i norr där Erstaviksområdet i Nacka möter. Nära Tyresö centrum, i området väster om kyrkan, finns det planer på att förlägga en av de planerade stadsdelsparkerna. För denna park har förslag framtagits. Området behöver kompletteras med vindskyddade sittytor och helst med någon mindre, nära dammanläggning. Träd och buskar som kan ge rumslighet behövs också. Önskvärt är att området ges en mindre friluftsscen för evenemang sommartid. Öppna gräsytor för allaktiviteter som picknick eller sällskapsspel bör även eftersträvas.

Längs de större vägstråken har under 1980- och 1990-talen anlagts alléer som ger en grönare och vackrare trafikmiljö och landskapsbild. De stora promenadstråken och då kanske främst Wättinge gårdsväg är i behov att rustas upp och kompletteras med buskar och vegetation. På vissa platser behövs borttagning av uppväxande vegetation. Längs med gång- och cykelstråket behövs en komplettering av fler tåliga parksoffor. Parken vid Farmarstigen och närområdet vid Petterboda gårdsväg behöver rustas upp. I det senare fallet finns planer på att göra delar av Petterboda-ängarna till ett mer inbjudande och naturligt park- och friluftslandskap med inslag av dammar.

För att erbjuda cyklister och gående en trafiksäker lösning till gång- och cykelväg norrut mot Nacka och Stockholm kan kanske behovet tillgodoses vid arbetena med att bygga om motorvägs påfarten till lokal trafikled.

1. Wättingestråket. Mellan Bollmoravägen och Bondevägen anläggs grupper med träd och nya sittplatser anordnas i längs med gångstråket. Större, korsande upptrampade gångstigar grusas. **1**
2. Rumsbildande planteringar anläggs längs Farmarstigen, som ger skydd åt intilliggande ytor för lek- och bollspel. **3**
3. Bollmoraparken. En detaljplan som innefattar park och ett gestaltungsprogram antogs 2008. Parken planeras att innefatta sittplatser, grupper av buskar, gräsytor, en mindre damm, en liten utomhusscen samt bollplan. Förutsättningar för att inrymma en boulebana ses över. **1**
4. Vid de planerade bollplanerna nedanför gymnasiet planteras träd mot Wättingestråket. Grupper av träd planteras norr om planerna. **2**
5. Wättingestråket längs med parkeringen vid Tyresö centrum kommer att dras om i och med ombyggnaden av Dalgränd och delar av centrum. Om möjligt planteras en allé mellan Wättingestråket och vägbanan. En rondell vid Bollmoravägen-Dalgränd byggs. **1**
6. Längs med Tyresövägens planerade nya rondeller planteras grupper av träd och buskar för att skapa ett välkomnande landskapsrum som kommunentré. Översyn om möjlighet för att anordna cykelbana ut ur kommunen längs med motorvägssträckningen och ihopkoppling med cykelnätet i Stockholm/Nacka. **1**
7. Vid infarten från Tyresövägen upp på Bollmoravägen kompletteras blomsterarrangemanget med lämpliga lövträd. Detaljpanelläggning är påbörjad. **1**
8. Myggdalsvägen, gång och cykelstråk och avsmalnad väg mellan Bondevägen och Nyfors. **2**

9. Vid gräsyta korsningen Bollmoravägen – Granängsvägen planteras en grupp träd och buskar för att ge ett trevligare landskapsrum. **3**
10. Gångförbindelse byggs från Mellanbergsvägen och ned till skolan. **2**
11. Träd alternativt låga buskar planteras längs Farmarstigens norra sida mellan väg och gång- och cykelstråk. **2**
12. Gång- och cykelväg mellan Lindalen och Tyresö centrum genomförs vid Vintervägens och Industrivägens norra sidor. En trädrad markerar gång- och cykelvägen på Vintervägen. **2**
13. Bollplanen vid Dalskolan ses över. **2**

Fårdala - Krusboda

Teckenförklaring

- Bostadsnära natur
- Bostadsnära park
- Stadsdelspark
- Strövområde
- Trafiknära grönyta

0 100 200 300 400 500 Meter

© Stadsbyggnadskontoret, Tyresö kommun 2007

Fårdala – Krusboda

Bostadsbeståndet i Fårdala består mest av villor och radhus från 1960-talet. Bergområden finns kvar som naturområden. Krusboda består av en väl sammanhållen bebyggelse från första halvan av 1970-talet och består mest av radhusområden samt en del flerfamiljshus som är utspridda i området. I stadsdelen finns ett område som föreslås bli kommunalpark, Petterboda ängar.

Petterboda ängar

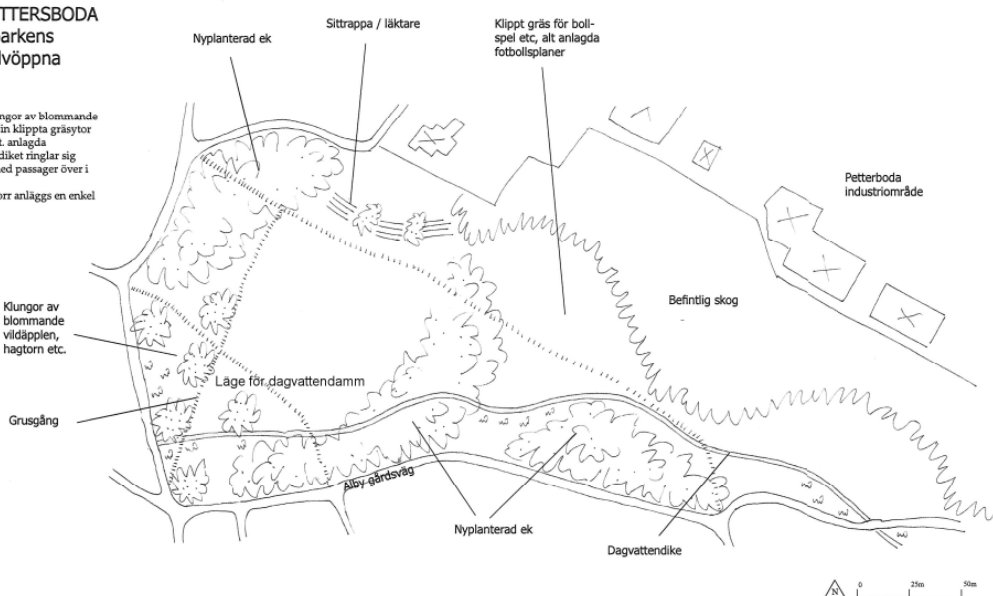
Området har förutsättningar för att kunna inrymma många av de delar som ingår i en lite större kommunalpark. Området behöver en genomgripande planering för att lyfta fram olika rumsliga karaktärer i. En stadsparkliknande del med sittplatser, lägre buskar och rabatter gärna samlade vid en mindre dagvattendamm. Vidare kan parken innehålla stora lektytor för spel och liknande, en lekpark och vindskyddade sittplatser. Om möjligt integreras lekområdet med den närbelägna skolan. I övrigt planteras träd längs med gångstråken. Pumpstationen bäddas in med lämpliga växter. Stationens betongytor förses med någon form av konstruktion som försvårar skadegörelse samt också förskönar anläggningen. Ventilationen från pumpstationen ses över.

Längs med Myggdalsvägen finns behov av ett gång- och cykelstråk med alléträd närmast vägbanan.

1. Petterbodaängen. Stadsdelspark. Delar av de öppna ängarna kompletteras med en mindre dagvattendamm med tillhörande vattenstråk. I området bereds sittplatser samt mindre lekplats. **1**
2. Vid Myggdalsvägen – Krusbodavägen planteras lönnar i grupper på ängsmarkerna, vid busshållplatserna samt vid gångbrons bägge fästen. **3**
3. Grupper av häggmispel planteras vid Myggdalsvägen i höjd med infarten till Alby. **3**
4. Gång- och cykelstråk anläggs längs med Myggdalsvägen. Längs med vägen planteras alléträd. **2**

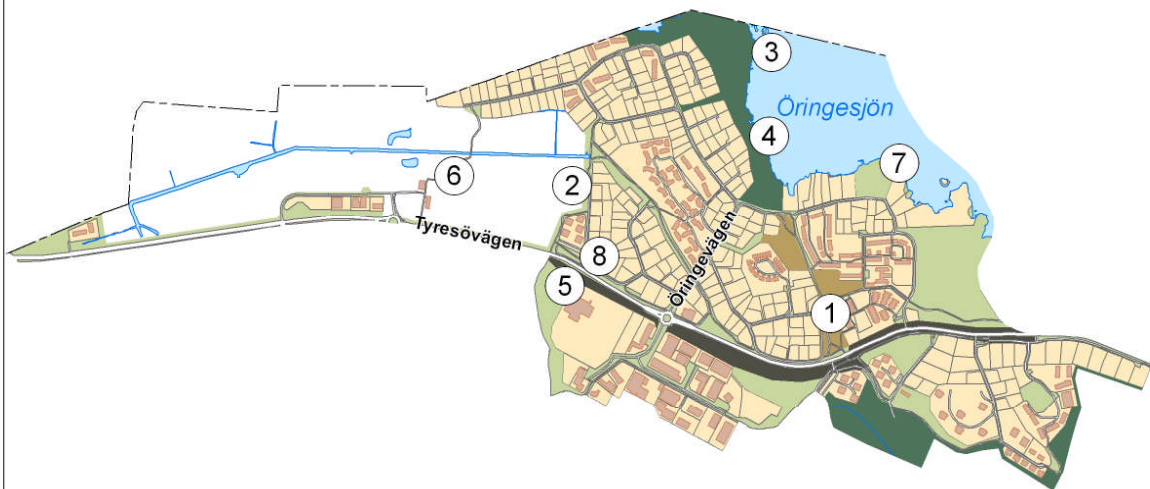
PARKSTRÅK PETERSBODA -idéskiss över parkens mittdel med halvöppna aktivitetsytor

Öppen 'hagmark' där klungor av blommande träd och ekdungar ramar in klippta gräsytor med plats för bollspelt etc. alt. anlagda fotbollsplaner. Dagvattendiket ringlar sig fram genom dungarna, med passager över i form av trampstenar. I den befintliga vallen i norr anläggs en enkel sitttrappa eller läktare.

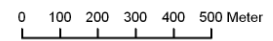
Förslag till del av parken Petterbodaängarna. Exakt placering av mindre dagvattendamm och omgivande anlagd parkyta är inte angivna på skissen. Skiss av Åsa Johansson 2006.

Öringe

Teckenförklaring

- Bostadsnära natur
- Bostadsnära park
- Strövområde
- Trafiknära grönyta

© Stadsbyggnadskontoret, Tyresö kommun 2007

Öringe – Rotvik

Stadsdelen har få grönområden, störst är strövområdet Erstavik som ligger i Nacka.

Befintlig park med bollplan kan kompletteras med sittplatser, äventyrslek och rumsskapande planteringar. Pumpstationen förses med ytskikt som försvårar klotter och förses gärna med klängväxter. Bollplanen jämnas ut, röjs upp och förses med nya mål. Området förses om möjligt med en så kallad dirtbana, bana för lek med cykel.

Sörmlandsledens sträckning genom området ses över i samverkan med villaägareföreningen och förbättringsåtgärder i form av skyltning och enkel rastplats ordnas vid Öringesjön.

1. Östra Öringe. Upprustning av befintlig kvarterspark, uppsnyggning av och kring bollplanen. Om möjligt bereds den spontant uppkomna lösjordscykelbanan plats i området. Förskönande åtgärder kring pump- och elstationer. **1**
2. Skyddande häckar planteras vid Fnyskens odlingslotter. **3**
3. Vid Öringesjöns strand, nära Sörmlandsleden, förbättras rastplatsen med sittplatser och en lämplig eldstad. Sörmlandsleden förbättras längs med sjön för att underlätta passage. På några ställen klipps vassen för att ge bättre utblickar ut över sjön. **2**
4. Sörmlandsleden förbättras längs med sjön för att underlätta passage. På några platser klipps vassen för att ge bättre utblickar ut över sjön. **1**
5. Tyresövägen. Förstärkt plantering på bullervallen längs med bussgaraget för att försköna vägmiljön. **2**
6. Förbättrad gång och cykelpassage över golfbanan. Belysning längs med gångstråket i form av låga pollare. **1**
7. Öringebadet. Viss röjning av sly i områdets östra del. Åtgärder mot bilparkering (bom och skyltning). Ett par soffor placeras med utsikt över sjön. **2**
8. Alléträd planteras även på Tyresövägens norra sida. **3**

Tyresö Strand

Teckenförklaring

- Bostadsnära natur
- Bostadsnära park
- Stadsdelspark
- Strövområde
- Trafiknära grönyta

0 200 400 600 800 1 000 Meter

© Stadsbyggnadskontoret, Tyresö kommun 2007

Tyresö Strand

Stadsdelen är snart färdigplanerad efter tio års arbeten. Stadsdelens områden för närrecreation finns dels vid naturområdet vid Strandängarna och dels vid Kyrkvägstriangeln. För att nå större områden för natur- och friluftsliv så är Alby naturreservat ett lämpligt mål, där rikliga möjligheter finns för längre promenader, badliv och skridskoturer på Albysjöns is, för att nämna några aktiviteter. Kommunen har förhoppningar om att komma överens med Erstaviks gård om ett nyttjandeavtal för de områden av Erstavik som är närbelägna Tyresö och lämpliga för enklare motion och friluftsliv.

Det mest kända parkområdet i kommunen är Tyresö slottspark samt vidhängande områden vid Lilla Tyresö, det vill säga vandrarhemmet Prinsvillan. Här finns möjligheter att kombinera en promenad, övrig rekreation och naturstudier med att besöka en del av Tyresös äldre kulturvärden.

Mindre kända är de höglänta naturområden med goda utsiktsmöjligheter som finns på några platser i Tyresö Strand som vid Världsvägens slut, berget öster om Smultronvägen samt Orrnäset som ligger vid Strandvägens östra del och gränsar mot Tyresö Brevik.

Närnaturen i området Kyrkvägstriangeln (4) är ett område som är viktigt för närliggande skolor för undervisning och utelek. Områdets odlingsmarker hävdas med slätter. Området innehåller en del ädla lövträd och landskapsbilden visar ett omväxlande landskap med öppna ytor och andra mer halvslutna delar med lövskogsridåer.

1. Cykelbana längs Alby gårdsväg. Cykelbana som underlättar att ta sig till/från Alby naturreservat och friluftsgården. **2**
2. Naturpark vid Tyresö Strand. En ny kommundelspark som kan bli en viktig mötesplats för rekreation och lättare friluftsliv. Gång- och cykelstråk i området för att underlätta passage mellan Tyresö Strand och in i Erstaviksområdet. Befintliga ädellövområden bevaras. I området finns strandbad, bryggor för bad och fiske. Plats för någon form av servering och gästbryggor. **1**
3. Alléer vid Tyresövägen och Kyrkvägen kompletteras med nya träd. **2**
4. Kyrkvägstriangeln. Kulturlandskap som hävdas med hjälp av slätter och eventuellt bete. En mindre del av området planeras för kommunala verksamheter. Stor omsorg för att bibehålla områdets karaktär krävs. **1**
5. Fortsatt röjning av beteshagar i Alby naturreservat. Ädellövträd gynnas, gran, tall och en del av björken tas bort. Vid Rävnalet görs röjningar i omgångar av speciellt gran i områdets södra del. **1**
6. Alby naturreservat. Åtgärder för förbättrad uppmärkning av Sörmlandsleden. Nya spänger och enklare broar över Fnyskbäcken. Förbättrade passager genom hagmarkerna. Förbättringsåtgärder på sträckan från Alby friluftsgård till Nyfors. **1**
7. Kolardammarna. Förbättringsåtgärder runt dammarna, grusning av gångvägar, uppsättning av parksoffor, reparation av informationstavlor och utsiktshus. Röjning i området årsvis. **1**
8. Nytt gång- och cykelstråk anläggs längs Brakmarsvägen. **1**

9. Ängsmarker nordost och nordväst om Droppendammen. Planering för skolornas och föreningslivets behov av fotbollsplan med mera pågår (2009). Ängsytor med inslag av bärbuskar i östra delen av området vid Tyresö skola slås två gånger per säsong. Ojämnheter fylls ut och området kan användas till sällskapsspel, picknick och skolans uteverksamhet. **1**
10. Stig mellan Strandskolan och Tyresö skola förbättras genom grusning där så behövs. **3**
11. Notholmen, Slottsparken. Rökning av en del vassbestånd årligen. **2**
12. Tyresö slottspark. Genom avtal få tillstånd förbättringar i parkmiljön med soffor och utbyggda toaletter. Utökad parkering mellan slottet och kyrkan. **2**
13. Gimmerstaholmen/Fårholmen. Rökning av äldre betesmarker för att hålla landskapet mer öppet för allmänheten. **3**
14. Utbyggt gång- och cykelstråk längs med Tyresövägen. **1**
15. Dagvattendamm och buskage vid Rotvik. Arbetet ska föregås av en utredning om åtgärden går att genomföra. **2**

Utsiktstornet på Telegrafberget. Namnet på berget kommer från den optiska telegrafstation som sedan 1800-talets början fram till cirka 1860 fanns på platsen för dagens utsiktstorn.

Inre Brevik

Teckenförklaring

- Bostadsnära natur
- Trafiknära grönyta

0 100 200 300 400 500 Meter

© Stadsbyggnadskontoret, Tyresö kommun 2007

Östra Tyresö

Denna del av Tyresö som omfattar den forna fritidshusbebyggelsen på Brevikshalvön, Raksta, Bergholm och Solberga omfattas till stora delar av den detaljplaneläggning som är planerad de närmaste 20 åren. Karaktären i områdena är stora tomter och små vägar i ett kuperat och småbrutet landskap. Omvandlingsområdena har inga uttalade parkområden utan det finns några naturområden som är populära strövområden. Det är naturreservatet Sandholmarna, Klövbergsområdet, Telegrafberget-Ällmora träskområdet och naturområdena vid Dyvik. För Rakstadelen är naturligt Tyresta natur- respektive nationalpark givna rekreatiomsområden.

I de områden som är aktuella för detaljplaneläggning kommer utbyggnad av huvudgator, gång- och cykelstråk och säkrare busshållplatser att ske. Behovet av traditionella parker och stadsnära strövområden är inte lika stort som i tätorten, de som flyttar ut i omvandlingsområdena vill ha ett i sig naturnära boende. Det finns behov av mindre parker i områdena framöver där det finns plats för lek och samvaro. Parker behöver planeras in i östra Tyresös områden på ett tidigt stadium.

Inre Brevik

1. Gång- och cykelväg från Tyresö Strand till Trinntorp via Nytorpsvägen. Gångväg längs med Breviksvägen från Tyresö Strand till Trinntorp. **1**
2. Mindre lekplats iordningställs vid Breviks skola. **2**

Yttre Brevik

Teckenförklaring

- Bostadsnära natur
- Strövområde

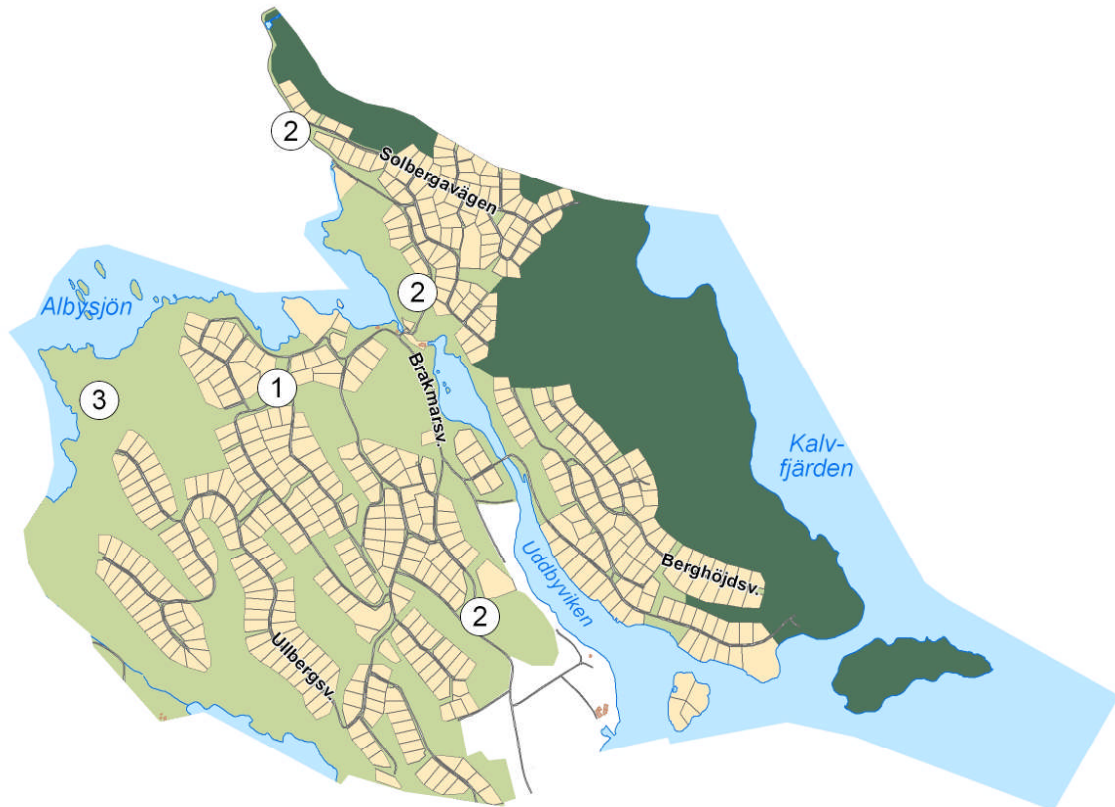
0 200 400 600 800 1 000 Meter

© Stadsbyggnadskontoret, Tyresö kommun 2007

Yttre Brevik

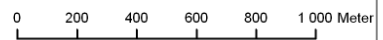
1. Mindre lekplats iordningställs vid Mokärrsvägen-Klövbergsvägen. **3**
2. Klövberget. Till planerat naturreservat iordningställs befintlig parkeringsyta, anordnas en beskrivande skylt och trappan upp på Klövberget ses över. **2**
3. Dyviks lövängar. Till det planerade naturreservatet uppförs redskapsbod och efter reservatsförordnande skyltas området. **1**

Raksta - Solberga - Bergholm

Teckenförklaring

- Bostadsnära natur
- Strövområde

© Stadsbyggnadskontoret, Tyresö kommun 2007

Raksta, Solberga och Bergholm

1. Lekplats anordnas i området. **3**
2. Gång- och cykelbana från Tyresö Strand till Storängen öster om Raksta. **1**
3. Förbättringar på gångstråket runt Albysjön. Det behövs åtgärder för att underlätta några passager längs stråket. **2**

Referenser

Tyresö grönsplan (1997) Tyresö kommun.

Tyresö kommun (1998) Naturinventering.

Tyresö kommun (2008) Översiktsplan för Tyresö kommun

Larsdotter, K. och Eriksson, G. (1998) Skötselplan för Tyresö kommuns marker.

Borlänge kommun (2002) Grönplan för Borlänge kommun.

Hässelholms kommun (2002) Grönplan för Hässelholms tätort.

Kungälv kommun (2006) Grönplan för Kungälv kommun.

Strängnäs kommun (2007) Förslag till grönsplan för Strängnäs kommun.

Täby kommun (2005) Grönplan för Täby kommun.

Hemsidor

www.boverket.se

www.naturvardsverket.se

www.slu.se

Några förklarade ord

Avrinningsområde = Ett landområde, inklusive sjöar, som avvattnas via samma vattendrag. Området avgränsas av topografin som skapar vattendelare gentemot andra avrinningsområden. Detta skall inte sammanblandas med tillrinningsområdet till en sjö som enbart är landområdet exklusive sjön.

Biotop = en biologisk term för en typ av omgivning, med naturliga gränser, där vissa växt- eller djursamhällen hör hemma.

Gröna stråk = naturmarkskorridorer som binder samman olika naturmarksområden och gör att djur och växter lättare kan migrera, förflytta sig i terräng som har tätorten som granne.

Skogsskadeyta = undersökningsytor som lades ut under mitten av 1980-talet då skogsskadeproblematiken utreddes i länets kommuner. Rapporter om skogsskadorna i Stockholm och de tätortsnära kommunerna kom ut 1987 respektive 1995.

Ekosystemtjänster = tjänster naturen tillhandahåller "gratis" som till exempel pollinerande insekter, vattenrening, naturliga skadedjursbekämpare, produktion av syrgas, upptag av koldioxid och att bördig jord bildas.

